

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Tane VN/7148/2021

16.4.2021

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan lausunto työ- ja elinkeinoministeriölle Uudistuva ja osaava Suomi 2021-2027 EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmaehdotus ja ympäristöselostus

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta (Tane) edistää sukupuolten tasa-arvoa yhteiskunnassa, joten neuvottelukunnan lausunto työ- ja elinkeinoministeriölle Uudistuva ja osaava Suomi 2021-2027 EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmaehdotuksesta ja ympäristöselostuksesta keskittyy sukupuolten tasa-arvoon.

Ohjelmaehdotus sisältää Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahastosta (ESR) tuettavat toimet.

Tiivistelmä

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää tärkeänä ja myönteisenä, että ohjelmaluonnokseen on kirjattu selkeästi, että ohjelmarahoituksella voidaan kaikissa

erityistavoitteissa toteuttaa tasa-arvoa erityisesti tavoittelevia hankkeita ja että sen lisäksi kaikkeen hanketoimintaan valtavirtaistetaan sukupuolinäkökulmaa.

Sukupuolten tasa-arvon haasteet koskevat laajasti yhteiskuntaa. Niiden huomioiminen osana kaikkea kehittämistyötä on välttämätöntä sekä toimenpiteiden vaikuttavuuden että syrjinnän ehkäisyn kannalta.

Tane pitää hyvänä, että erityistavoitteiden kuvausten yhteydessä tasa-arvonäkökulmia on pyritty täsmentämään ja konkretisoimaan, myös EAKR-toimien puolella. (esimerkki: s. 64, ET 3.3: infrastruktuuri-investointien yhteydessä tehtävissä yva-arvioinneissa arvioidaan myös investointien vaikutuksia sukupuoliin ja väestöryhmiin). Myönteistä on myös, että sukupuolivähemmistöt on mainittu (ET 4.1.7).

Tarkennuksissa toistuu segregaaation vähentäminen työelämässä.

Sukupuolisegregaatio on keskeinen, mutta ei ainoa työelämän, osaamisen ja osallisuuden tasa-arvokysymys. Jotta tämä ei johtaisi aiempaa kapeampaan sukupuolten tasa-arvoa koskevaan ohjelmatyöhön, pitää Tane tärkeänä, että **keskeiset kansainväliset ja kansalliset ohjausasiakirjat kirjataan ohjelman mahdollistaviin edellytyksiin**. Niiden perusteella ohjelmatoimijat voivat tarkentaa tasa-arvotavoitteitaan ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta korostaa, että tasa-arvohankkeiden ja valtavirtaistamisen toteutuminen toivotussa mitassa edellyttää **ohjelmatyön tukemista toimeenpano- ja seurantavaiheissa**. Ohjelmatoimijoiden osaamista ja tietoa sukupuolten tasa-arvoon liittyvistä kysymyksistä tulee lisätä. Tukityölle on turvattava riittävät resurssit. Tane esittää **valtakunnallisen koordinaatiohankkeen perustamista**.

Seuranta, indikaattorit ja koodit

Ohjelmassa esitetyistä tuotos- ja tulosindikaattoritaulukoista ei ilmene, aiotaanko **indikaattoreita seurata sukupuolittain eritellen**. Tane korostaa, että näin tulisi toimia aina kun se on mahdollista. Tämä mahdollistaisi ohjelman tavoitteisiin kirjatun sukupuolten tasa-arvon sisällyttämisen kaikkeen toimintaan siten, että aktivoidaan toimijoita näkemään uusia potentiaaleja ja kehittämään toimintaansa ohjelman periaatteiden mukaiseen suuntaan.

Euroopan sosiaalirahastossa, ESR:ssä indikaattoreiden seuraaminen sukupuolittain on ilmeisempää, mutta siitäkään ei ole mainintaa ohjelmaluonnoksessa. Tane pitää tärkeänä, että myös Euroopan aluekehitysrahaston, EAKR:n puolella seurataan indikaattoreita sukupuolen mukaan. Esimerkiksi yrityksiin kohdistuvissa kehittämistoimissa tulee seurata sitä, miten tuet kohdistuvat eri toimialoille, miehiä/naisia työllistävälle aloille, naisvaltaisille/miesvaltaisille yrittäjyystoimialoille, patenttien jakautumista naisten ja miesten kesken jne. Jos seurannassa ilmenisi vinoumia/ei-toivottuja vaikutuksia, voitaisiin erityisiä hakuja kohdistaa niille toimialoille tai teemoihin, jotka ovat jääneet katveeseen.

Koodi 105 on ohjelmaluonnoksessa ainoa tasa-arvon edistämistä kuvaava koodi (Toimenpiteet, joilla edistetään naisten osallistumista työmarkkinoille ja vähennetään sukupuoleen perustuvaa eriytymistä työmarkkinoilla). Jotta sitä voitaisiin käyttää laajemmin ohjelmaluonnoksessakin tavoiteltujen sukupuolten tasa-arvoa edistävien hankkeiden yhteydessä, esittää Tane **koodin muotoilemista seuraavasti:**
Toimenpiteet, joilla edistetään sukupuolten tasa-arvoa ~~naisten osallistumista työmarkkinoille~~ (ja vähennetään sukupuoleen perustuvaa eriytymistä työmarkkinoilla).

Koska sukupuolten tasa-arvoa edistävät hankkeet ovat mahdollisia ja toivottavia kaikissa erityistavoitteissa tulisi koodin 105 olla käytettävissä kaikissa erityistavoitteissa. Kaikissa erityistavoitteissa on taulukko 8, jossa arvioidaan ohjelmassa rahoitettavien hankkeiden sijoittuminen kolmeen erilaiseen hanketyyppiin sen mukaan, miten niissä edistetään sukupuolten tasa-arvoa.

Jotta ohjelmatoimijat osaisivat käyttää kategorioita oikein ja saataisiin relevanttia ja oikeaa seurantatietoa, tulisi **ohjeistukseen ja tukeen kiinnittää huomiota**. Esimerkiksi ESR-hankkeille ei tulisi hyväksyä sukupuolineutraali (gender neutral) –kategoriaa perustelematta, sillä hankkeet kohdistuvat valtaosin ihmisiin ja siten niihin lähes aina sisältyy sukupuolinäkökulmia ja potentiaalia edistää tasa-arvoa tai vähentää syrjintää.

Tane korostaa, että myös kategorian sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamien (gender mainstreamed) –hankkeiden kriteeristön tulee olla riittävän selkeä. Nykyisellä kaudella valtavirtaistetuiksi on todennäköisesti luokiteltu hankkeita, joissa ei ole ollut sukupuolten tasa-arvoa lainkaan tai hyvin heikosti.

Mahdollistavat edellytykset

Ohjelmaesityksessä mahdollistavista edellytyksistä puuttuvat sukupuolten tasa-arvon kansainväliset ja kansalliset tavoitteita ja toimintaa määrittelevät sopimukset ja asiakirjat.

Tane esittää, että lukuun 4. Mahdollistavat edellytykset lisätään omaksi kohdaksi **4.4 Strateginen toimintapoliittinen kehys sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi ja syrjinnän vähentämiseksi**. Asiakirjoiksi tulisivat kansainväliset sopimukset CEDAW ja Istanbulin sopimus sekä kansalliset ohjausdokumentit Hallituksen tasa-arvo-ohjelma sekä valmisteilla oleva Tasa-arvopoliittinen selonteko.

YK:n Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus (CEDAW)

Yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta (Istanbulin sopimus)

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2020-23

Tasa-arvopoliittinen selonteko

Tasa-arvolaki ja kansalliset dokumentit *Tasa-arvo-ohjelma* ja *Tasa-arvopoliittinen selonteko* tulisi liittää myös kohtiin:

- 4.11. Strateginen toimintapoliittinen kehys aktiivista työvoimapolitiikkaa varten;
- 4.12. Koulutusjärjestelmän strategiset toimintapoliittiset puitteet kaikilla tasoilla ja
- 4.13. Kansallinen strateginen sosiaalista osallisuutta ja köyhyyden vähentämistä koskeva toimintapoliittinen kehys.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta muistuttaa, että tasa-arvolakiin on kirjattu sukupuolten tasa-arvoon työelämässä ja koulutuksessa liittyvää keskeistä sääntelyä. Tasa-arvolakiin on lisäksi kirjattu yleinen sukupuoleen perustuvan syrjinnän kielto ja tasa-arvon edistämisen velvoite.

Tukirakenne

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta korostaa, että kaikki hanketoimijat hyötyisivät vastaavantyyppisestä koordinaatio- ja asiantuntijarakenteesta kuin ohjelmakaudella 2014-2020 on ollut käytössä sosiaalisen osallisuuden kehittämishankkeille.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esittää perustettavaksi uudelle ohjelmakaudelle tasa-arvon ja osallisuuden koordinaatio- ja asiantuntijarakenteen. Tasa-arvonäkemyksen turvaamiseksi koordinaatorakenne olisi hyvä sijoittaa ympäristöön, jossa on ennestään vahvaa tasa-arvo-osaamista. Tällainen olisi *THL:n Tasa-arvotiedon keskus*. **Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää tärkeänä hankkeiden ja rahoittajaviranomaisten sekä hallintoviranomaisen tasa-arvo-osaamisen varmistamista uudella rakennerahasto-ohjelmakaudella.**

Jirka Hakala
puheenjohtaja

Hannele Varsa
pääsihteeri